

Laxön har stora möjligheter

DEBATT

Lena Steffner
Nils G. Steffner

skriver om framtiden för Laxön

Vattenfall återtar, efter årtal av oroväckande utveckling, ansvaret för planering och upprustning av Laxön vid Älvkarlebyfallet. Därmed finns hopp om att detta anrika område, som tillhört det svenska folket genom staten i nära tusen år, kan räddas från privatisering. Det är många människor som känner en stor lättnad och glädje över detta besked. Debatten om ett program med passande verksamheter och förvaltning av Laxön med omgivningar måste nu ta fart inför Vattenfalls nya satsning. En statsunderstödd stiftelse med ansvar för ett natur- och kulturreservat som omfattar Laxön, Kungsådran och omgivande naturmarker med Stora Hallen skulle kunna stå för den framtida driften.

Mark och byggnader i området övertogs av Vattenfall från militären och andra statliga myndigheter inför utbyggnaden av Älvkarleby kraftverk på 1980-talet. Vattenfall var då i egenskap av statlig myndighet medveten om Laxöns och Älvkarlebyfallets allmänna natur- och kulturhistoriska värde. Området är av riksintresse för kulturvården och det rörliga friluftslivet. Utbyggnaden av ett charmigt sekelskifteskraftverk där vattnet måste släppas förbi vid vår- och höstflod till en modern betonganläggning med möjlighet till större dygnsreglering skulle kompenseras. En påkostad miljöplan för hela älvmrådet visades upp. Laxön skulle bli den största satsningen.

Miljöplanen och programavtalet från 1988 innehöll ambitiösa visioner. Laxön skulle få en profil som innefattade ekologi, fiske, kultur, hantverk och småskalig produktion. Olika verksamheter

Laxöns naturvärden är obestridliga.

skulle få utvecklas fritt och i samverkan bilda flera försörjningskällor. Verksamheter med traditioner, genuin karaktär och kvalitet skulle finnas i Laxöns säregna byggnader.

Kommunen fick hyra Laxön av Vattenfall för att sköta utvecklingen av verksamheten. Ett fiskerökeri med restaurang, ett vandrarhem med kafé och kursgård samt sportfiskemuseum hade iordningställts. Men kommunen misslyckades efterhand och överlät hela området utan konkurrens till en hyresgäst mot en årsavgift om 100 kronor. Detta förfarande har haft förödande konsekvenser för Laxöns utvecklingsmöjligheter och underhåll av byggnader.

”Bland ett 30-tal byggnader inom området är flertalet kulturhistoriskt intressanta, men många står oanvända. Officerspaviljongen har av Riksantikvarieämbetet föreslagits som byggnadsminne, men har lämnats att förfalla.”

Kompensationen på Laxön fullföljdes inte. De många planerna på till exempel ett museum för Älvkarlebyns historia, akvarium och ekologiskt demonstrationscentrum uteblev. Rökeriet flyt-

tades av hyresgästen till en annan kommun. Restaurangen och vandrarhemmet är stängda under stor del av året och Turisthotellets restaurang är stängd under sommaren. Bland ett 30-tal byggnader inom området är flertalet kulturhistoriskt intressanta, men många står oanvända. Officerspaviljongen har av Riksantikvarieämbetet föreslagits som byggnadsminne, men har lämnats att förfalla.

Staten ansvarar för hänsyn till riksintressena vid den renodling för energiproduktion som nu pågår inom Vattenfall. Hänsyn till riksintressena innebär ett ekonomiskt ansvar för upprustning men även ett ansvar för lämplig framtida förvaltning och verksamhet där aktörerna bör utveckla Laxön i enlighet med ett program.

Kommunen ansvarar för att en detaljplan tas fram för området. Nuvarande förslag till plan har många brister. Planens syften som i detta fall innebär komplicerade avvägningar för gränser med mera mellan intressen som allmänhetens tillträde, enskild turistnäring, natur- och kulturvård, lax- och öringfiske samt energiförsörjning har inte utretts ordentligt i ett lagstadgat program. Kommunens detaljplan och hyresavtal måste göras om eftersom de i sin nuvarande form framstår som ett hinder i Vattenfalls nya projekt för utveckling av Laxön med omgivningar. Kommunens och Vattenfalls arbete bör ske parallellt.

Laxön har stora möjligheter till utveckling inom turistnäringen, men även för inriktningar som inkluderar bygdens eget folk. Arbetet kan gärna börja med en insamling av idéer, liknande den Vattenfall genomförde inför utbyggnaden på 1980-talet.

Lena Steffner
Nils G. Steffner